

TEXTE MEGLENITE

5 **I**ncepute în anul 1908, eu Constantin Noe, cercetările mele asupra dialectului meglenit au fost continuate între anii 1912 și 1915 cu mai mulți refugiați din Meglenia, în urma războiului balcanic. Am putut cerceta însă numai graiurile din Lunzini, Oșini, Cupa, Liumnița și Huma, nezăsind elemente din comunele Nănti și Birislav. Textele publicate aici mi-au fost dictate de următoarele persoane:

I-XXX, din Lunzini, de Stavri Hriste (37 de ani)¹.

10 XXXI-XLVII, din Oșini, de Vanghelj Buču (32 de ani), Vășil Iani (28 de ani) și Piri Papadeșă (20 de ani), controlate apoi cu Trăpei Stoju (20 de ani).

XLVIII-LI, din Cupa².

15 LII-LXVIII, din Liumnița, de Piri Stoju Cjoti (28 de ani) și Stavru Iuvan Kjaja (24 de ani).

LXIX-LXXIV, din Huma, de Duču Nicola (27 de ani) și Colj Proșu (35 de ani), controlate apoi cu Avram Miju Micu (26 de ani).

Glosarul va urma după publicarea tuturor textelor.

I

Cătunu Lundzin

20 (1) Din Sărună, că să amniș cu pamporu ăn sus pri Vardar doq saati și zumițati, zundz la un stașion cari și ziți Șivçilia. Cutru scapit-sorli di țista stașion, că să amniș patru țint saati cu calu, zundz ăn un cătun. Țista cătun ăi ăn un comčuc pri jundi treți *Drumu-marj*. Drumu-marli ău legă Șivçilia cu Meglinu.

25 (2) Di cutru boři di cătun ăi un muntj, naft di un-doq mil' di metri, cari și ziți *Zona* (ili *Côžuc*). La 'ncreștîre-sorli și dižos

¹ Vîrsta notată în 1912.

² Printr'o scăpare din vedere inexplicabilă, n'am notat numele persoanei dela care am cules textele.

dj cătun sa niști dealur, ară dj cutru scapitare-sorli și compu năntinesc; an țista loc și cătunu meu *Lundziin*; an Lundziin sa vrină sută și douăzot dj casi, cu vrină șapti opt sutj dj sufliți, mic mari. (3) Toț Lundzinețil' sa Vlaș. Lant millet dj om no-ari 'n Lundziin. Iel' sa toț cifciij și bubar. Toți casilj sa dăratj cu zidur dj rop și sa cupiritj cu ploč. Sfaca casă arj lângă șa și ună pl'amniță an cari aș pun ominiil' pal'a. Casa și pl'amnița din zur an zur sa 'ngărditi cu zidur nati dj rop: antru casă și pl'amniță și triușa; (4) antru triușă, ili dupu casă, sfaca Lundzineț aș arj ună gărdină dj zarzuvat. Cătunu Lundziin arj dou biseriț: una Sfiti-Nicola, lantă Sfiti-Vrac; arj un scul'ó și un cunac. Lundziinu arj patru malj: *Di-sprotiva*, *Di-čor*, *Di-qrur*, și *Di-čopri*; antru mala *Di-sprotiva* și lantilj arj ună vali cari și ziți *Vale-di-čor*. La 'ncreștire-sorli dj cătun arj ună lantă vali cari și ziți *Vale-mari*, ară la scapit-sorli și *Vale-mică*. (5) Arj ancă ună vali cari și ziți *Vale-secă*. Toți vol'urli lundzineșt și dună 'n un loc la *Dragni*. Dintru multa apu ți-u-ari Lundziinu, cătunčnil' au dărat patru morur și ună val'aviță dj șaiți anvalire. Din zur an zur dj cătun sa multj boțeur la cari cătunčnil' sirbes toță iarna, con nu pot să sirbescă lant lucru. Ca să treț dj boțeur, și zacață agrilj din comčuc cari sa mult bun cațati și dintru cari dau mult bun biriket. (6) Agrilj din comp li gnues toamnăta ili primaverăta, și dupu ți li ară dou trej or, li semină, ia gărnișor ia mel', dintru ca emen tot compu lundzinesc la cață apa și și pot vădiri siminaturli. Agrilj din muntj li semină: gron, sicară, orz, oves, uruv și cāti vrină-ora șaldj li semină gărnișor. Moșil' spun ca antru trejzot dj an năinti toță Lumnița din Lundziin și fățe idiré cu gărnișor. (7) Lundzinețu nu la pot videri să sta ilcc. Tucu pri lucru-i. Vera cu sedba și uluștisești, ară iarna portă lemnj dj 'ncreștire și dară stremur dj boțeur. Mul'erli, iarna torc, țas, cos și lantj lucrj din casă fac; ară vera pri lângă gotfă zută și la prășore, sițirare, vădire și lantilj.

(8) Portu lundzinesc și la barbaț: cămeșa și izmenilj, dărat dj pondză dj casă și cusuti dj mul'erli lor. Pristi cămeșă puni un gamadan, un paț, un bărnivec și dzifri, toți țești sa dăratj dj șaic dj casă. La pičori pun čarop, vera, amplitiți dj casă, ară iarna și 'ncață cu ubel'; ancăltămintu la-i, lătorli zoli, upinț, ară sərbătorli, čouli. La mul'er portu-i: an loc dj paț portă sucardi. Cămeșa, șagia, antiria, čaropli, toți jalj-ș li țas și-ș li dară.

(9) Toț barbațil' amnă tunș cu căčuua 'n cap, ară mul'erli aș la 'mplites peru și-ș la dară cusiti, și 'n cap și pupărdes cu șamia.

Lundzinețil' sa mult mirăclij dj anvițatură, dj țe toț aș la trimet fičoril' la scul'ó să 'nveță.

Lundzinețil' sa și mult bisiricoș, dintru țe sărbătorli și dumințli biserică nu l'a țonj di mulț ți vin să și roğă la Domnu.

(10) Tot ți-l' ărtăriseșți la Lundzineț aș li vindî ăn Șivçilia ia ăn Fuștiń, și cu parli ți li l'e aș cumpără agri, ca să aibă ți să sirbeșcă. Iel' zic: „ai ună pară? puni-u ăn agru, ca agru nu va ni di măncașe, ni di berce, ni furu potj s' la fură, ni focu potj s' la ardă, șaldj bura la l'e, ama tu cată să nu iă lăngă vali“.

II

N o n t e

(1) An (= ăn) Meglin ari un mari turțesc cătun, Nontj; ăn Nontj ari ună milă di casj și mai mult. Toț Năntinețil' sa Vlaș puturcōț și limba ău casă la-i vlașescă. Cătunu Nontj năinti nu fost-au ăn țista loc jundi-i cmo. Tunțe fost-au mai mulți cătunički. Unu ra ăn *Căcin*, lantu la *Săm-Todăr*, lant ve la *Țitati*, lant la *Cusută* și 'n lantj locur. (2) Dintru frică, țolj cătuničkijli și dunară ăn țista loc jundi-i cmo. Tunțe, cōn și dunară toț ăn un loc, Năntinețil' fost-au toț criștiń, ca noj. Tucu mai napcunta, dintru mari zort, iel' și puturcōră priună cu vlădica lor. (3) Moșil' spun ca ăn vrin Pașt, ca ișot-au vlădica din biserică, ăn loc s' la zică la criștiń: „Hristos ănçii“, iel' la zis-au pri turțești: „sabah-hair-olsun“, și ăncă 'n țela saat vlădica cu toțidinăințil' omiń și puturcōră, ără lanțil' napcunta, cătjlin cătjlin, și iel' și puturcōră. (4) Șaldj di Mănăstir mală, dintru ca rau mai fucăraș și la iel' nu ve cōta zălum, nu și puturcō ună și ună; ama napcunta, di ca și feșiră lanțilj moșur turț și rămasi șaldj țesta mală criștiń, cațară să la facă și la iel' zălum și nibunil'. Iel', ca vizură ca nu pot să gijască cola, niști din Măr 'stireń și puturcōră, ără niști fuziră prin Umă, Lundziń și Oșin. (5) Di Mănăstir mală și puturcō dupu șajzoț di ăn dupu lanțilj moșur. Moșil' spun ca ari ună sută și noșzoț di ăn di cōn ăi puturcōtă Nontce, ără niști zic ca ună sută și doșzoț. Mulț Năntineț aș la țon ăncă paņa aș parnomu criștinesc: ăn Nontj ari Asan di Popi, Șaban di Coli, Ibrim di Hrista, Seba di Matoš, și lantj. (6) Prin Umă, niști moș știu ca vut-au zăntuniloc cu Năntinețil'; ăn Lundziń ari moș ți spun ca la Tașajca vrin Năntineț ăl' fost-au nun. Cōn la căliseșu să batiză, iel', Năntinețu, dintru ca ra Turc, aș pune un criștin cu pari să la țon ămașommu, ăn brață și să la batiză; ama și iel' cola stăte la bațizare. Cădonilj din Nontj au mulți adetur criștineșt. (7) Cōn au vrină nipuțeri vin s' la cōntă popa criștin și li mjurisești ca la criștiń cum mjurisești. Ari ăn Nontj mulți rop ănticur cu pismi criștineșt; ăn ună gamiă,

pană as, încă ard candel' la somt. Toț Năntinețil' sa cifici și grăncăr. Grăncăril' din Nontî sa priuzoț an toță Makedonia și si duc pri-urdina la lucru. (8) Iel' acu sa Turț, ama di Turțil' din Anadol si bat peză; ară Anadol'i' la zic la iel' „gjaur“ ca la cristiîn, alai nu știu turțești. Mul'erli lor si scund di barbaț.

III

P o r t u b a r b a t e s c

(1) Lucrili cu cari si primines barbațil' țești sa: aba (fanela), cămeșsa, izmenili, zăbunu, dzifriți, bețili (pudveskili), țaropli, ubel'i și călcônli, kimeru (niști pörtă și silof), sucarde, dulama (cu-paranu); fes roși ili alb; upințli, lător zoli ligati cu nuțoță, curqi, ia pinçoniț, ară sărbătorli pun çouli; ghabadanu (gamađanu) și bärnjecu.

(2) Aba (fanela) ai daratä di abă (lită șajcă) cari si țas di mul'er casă: ea-i albă, lungă pană pri cruți, dișcl'isă dinainti, și si puni pristî gol. Monițli li 'ncopcă cu copci lângă mardzeți.

(3) Cămeșsa si puni pristî abă și-i lungă pană pri zinucl'i; ea si dară di pondzä di bumbac țasută casă. Izmenili si pun și ialî pristî gol la picöri și si legă cu brăcuzunu cari treți prin șaua di izmeni, aliz pri cruți. Și izmenili sa țasuli casă di bumbac.

(4) Zăbunu si puni pristî cămeșsa și-i țară moniț. Din zur ari gaitan roși dou trej iri. Zăbunu și ieț gundzi pană pri cruți. Dinainti si 'ncopcă cu copci.

Dzifriți si pun pri picöri și žung di la glezni pană pri çolcur și si legă di brăcuzunu lu izmenili. Dzifriți si dară di șajc alb di dzifri.

(5) Bețili (pudveskili) si legă din zur di picör pristî dzifri sup zinucl'i. Ialî sa lundz di vrin rășon și strimti çot curaua. La una mardzinî au ună laçcă di ață, ară la lanta ună tulfă. Pudveskili li țas mai muț fețili tucmiti și li dau darur. Pudveskili li dară di tort roși și di mațasi văpsită.

(6) Çaropli li pun pri picör și žung pană propi sup zinucl'i, și ua li legă cu ața lor cari niști or au cață di beți. Çaropli li 'mplites mul'erli di tort di lonă.

Călcônli și ubel'i si dară di abi di ubel' și li pun barbațil' pri picöri iarna çon ai muț frig; ubel'i sa dișcl'isi, ară călcônli sa cusuti ca çarop.

(7) K'imeru la 'nțing pristî zăbun pri slabină: ai lung ca la vrin metru și mai muț. La țas mul'erli di tort di lonă și di bumbac. La una mardzinî ai k'iteusit cu tel' și la k'iteuses lângă vordită di 'ncupçare.

(8) Sucarde și negră di șaic țasut casă: șa-i lungă pașă pri la zinucl'i și-i șașă mōniț. Dinșainti sta dișcl'isă. Din zur șa zur sucarde ari șaștan roși, vinăt la negru, dupu vrăsta lu omu. Cōt șa mai tinir, cōtă mai multj iri di șaștan roși puni.

(9) Dulama (cupăranu) șa pun pristj sucardi și-i cu mōniț lundz pașă pri mărđzeļi. Dulama-i lungă pașă pri cruți. Și șa ari din zur șa zur șaștan, ama vinăt, ili negru; roși șaștan nu si puni niți-cōn la dulamă.

Fesu la portă tinirii' omiń, șa căcușă (fesu alb) bitōrnił' omiń. Fesu și căcușă li cumpără di la primatar.

(10) Upințli șa li deră omińil' di cōză di bou, di cal și di bivul și si 'ncalță lătorli zōļi, șa di bunilj zōļi sfacă șa ari cōulj.

Ğabădanu si dară di șaic negru și la cață șaldj ȝorbu și k'eptu, si puni pristj zăbun. Din zur ari șaștan negru și si 'ncōpčă dișainti cu copči; șa șașă mōniț.

(11) Bărnivecu și ieł șa di șaic negru și si portă iarna cōn șa frig. Ieł cață di pri zinucl'i pașă sup cruți.

Çameșă, izmeńilj, zăbunu șă di pōndză albă di bumbac, țasuti și cusul casă. Aba, dzifriļi, șașadanu, sucarde, dulama și bārnivecu șă di șaic di abă și di dzifri alb; șa lantilj di șaic negru. Tești șaiți li țas mul'orli și li cos tirdziil'. Pudveskilj și kimeru li țas și ialj casă. Çarōplj li 'mplites mai mult șaștilj.

IV

Portu mul'iresc

(1) Mul'irescu port șa Meglin țista-i: çameșă, sășia, șaicu, brōnu, prigaçu, șcurtu, sucarde, çarōplj, fesu și șamia (misal'că).

Çameșă mul'irescă șa lungă pașă propi di gleznj. Mōnițli žung paș' di mărđzeļi. Çameșă pri di zos și mōnițli pri la mardzinj au turnătură. Turnătura șa di tort di lōnă, și-i largă di la ună mōnă paș' di ună pałmă. Mardzina di çameșă șa tivită cu tort roși. Gura di çameșă șa uptuços cu șaștan negru.

(2) Sășia žundzi paș' di zinucl'i și-i dișpicată dișainti. La polj și la sin șa vizită cu çadel'că și cu tel'. Din zur șa zur șa uptu-çōtă. Mōnițli li vizes pri opcu. di la purtare li printōrnă di ies pri fașă. Sășia și çameșă șă di pōndză di bumbac.

(3) Șaicu și ieł cōt sășia-i lung și șărămintu l'-ai țela çă la sășia, tucu ieł șa di lōnă albă văpsit vinăt.

Brōnu-i lung çă la doi metri și lōș di ună pałmă.

Prigaçu žundzi paș' di zinucl'i și la legă cu așă pristj brōn. Prigaçilj șă di multj turlj direp cum șa țasut. Niști ari la zic: știpca, ocl'u-bouluj și lantj turlj di șărătur.

(4) Şurtu-i cus pañ' dî bron şi-i dişcl'is dinaintî; aî dî şaic negru. Din zur añ zur aî vizit cu tel'. Mardzina ari sucnă roşi. Ie! no-ari moniţ.

Sucarde-i lungă cot saşia şi dişpicată dinaintî şi-i faşă mo- niţ. Din zur añ zur aî uptuçoţă, dou pañ' dî trei zeşti cu gaitan roşi; ca-i dî şaic negru.

(5) Çaropli mul'ireşt sa lundz pañ' dî zinucl'i şi sa mai şaroti diçot barbaştlî.

Fesu la 'nşară cu furliñ şi cu lanti pari, ară añ vro pri fes pun feţilî şi tipîoc dî răzint ja dî furlină. Pristi mezlucu dî fes si pupârdes cu şamia; ară bitornîli cari nu portă fes si pupârdes cu misal'că atbă.

Toţi lucrili mul'arç aşi li şasi şi-ş li coşi, şaldî sucarde aşi coşi tirzia.

V

V e e l' i l' d a s e a l'

(1) An vecl'u vaçot, cari cătunşen ştiia mai bun să psălşescă la biserică ţela la pune cătunu dascăl. La ie! al' plăte pitrupu patru ţintî liri añ an şi măncaş din cătun. Ficoril' la lăiaş pri urdinî dascălu dî la gustuş. Cari dî cari la priştitaş cu mai bună măncaş ca să la 'nveţă mai bun. Ie! l'a 'nviţaş ficoril' gârţuşe „cruţe-ţută, alfa-vita“; (2) aşi viţaş şi'n psăltir şi'n „mare cartî“. Cari-ş scute „mare cartî“ şi făşe popă. Un ficor ca-ş scute „mare cartî“, la făşe „acşios“, Mari bucuril'ă-ra pri mumă-sa şi tată-su lu ficoru şî şi făşe „acşios“, Ţe zuuş veş meşă ca la nuntă. Dascălu cu ficoril' şî duşuş toş la ruçoc la ficoru şî la făşe „acşios“ şi diçă la ardicăş dî trei or pri mon şi zişuş: „acşios! acşios! acşios!“ şădeş la siniă să şî gustuşcă. La fuzireş la dăruiaş dascălu cu çarop şi toş priună şî duşuş ară la scul'ó. Şi la duşuş şi la fuzireş cãntaş çontîşî. (3) Ţel'a dascăl' l'a 'nviţaş ficoril' dî biserică, ama nu 'nţilîçuş şî zic. Şaldî cãntaş añ curon dî ca moră la mirdze şî gura. An (= añ) ţela vaçot şi popil' raş scomp. Un popă la trei patru cătunî făşe izmel; añ Paş ca-ş scuteş liturşia añ luş cătun, aş lăiaş cumiñcătura şi cu nafra şi şî duşuş añ lantîş cătunî s' l'a cumiñcă criştiñil'.

VI

C o n m i d u s i m a m a l a d a s e a l u

(1) Prima oră çon şî duşuş ficoru la dascălu al' dădeş ună frundză añ ştipcă, şi'n frundză ra pisăită „cruţe-ţută“, „alfa-vita“. Diçă-ş aşi viţă „cruţe-ţută“, al' dădeş „filadă“. Ca criscuiş dî ţintî añ, tali şî mama çatară să-n zică ca s' mî trimetă şi minî la dascălu.

Con ăń ziteu di dascaľu, io caťam sá plong, ca mult ăń ra frică di ieľ, ca fićoril' cari si duťcu spunću ca ľa puni ăń fálagă. (2) Mama 'ń zite ca dascaľu da năut si Ńiker ľa minuťil' fićor, ama io ară nu vreme sá aud di ieľ. Ună zuăă ăń feűi mama ună turtă gărnaťă, ăń dařo si caigăńă cu doű uouă Ńi-ń li pusi 'n sicul', ca s'mi ducă ľa dascaľu. Turta gărnaťă si caigăna li vreme, ama ca-ń ziteű di dascaľu plăndzem. Mi ľo mama 'n braťă, cu sicul'u di guűă, si mi dusi la Lungu dascaľ. (3) Ca 'ntrai cu mama 'n scul'ó, dascaľu ve pus un fićor ăń fálagă si ľa bâteű pristű pićorű si fićoru plăndzeű. (4) Caťai si io sá plong, si dascaľu ľa gripi fićoru din fálagă Ńi-ń dedű ľa miń un irmiloc; ama io nu vruj sá stau cola, că-ń ra frică di ieľ, ca bâteű. Mi ľo mama naűoi si nu vreme sá ud di dascaľu; ama ca vini tati, di frica lui mi duű. (5) Ńi-ń dedű dascaľu ună „cruťe-űută“, si miń nu mi bâteű, că ram mic. Ca zăcriscui, caťo si miń s' mi bătă. Io, niűű or, fuzem di ľa scul'ó si mi scundem prin gărniűoră. Ună zuăă, ca uűo tati ca nu ram la scul'ó, ca mi caťo mi tăľoű di k'uteć, si din ře zuăă, nu priziű lantă oră ca nu mi duc ľa scul'ó. „Cruťe-űută“, „alfa-vita“ ăű ăńviťai din rost. (6) Niűű fićor căntau ăń filadă, niűű ăń mai maűcati coűű. Cătilin cătilin mi 'nviťai si io sá cűnt ăń filadă; ama nu Ńtiűam ři zic, ca rau gărűeűű. Dupu Lungu dascaľ vini Dimopulos, ăű dupu ieľ ľa pusűră Peja. Peja mult na bâteű cu tujaga pristű monă si 'n zinucľi na puneű, ca nu Ńtiűam cum si zic ca cum noi lafurlű din cartű. (7) An lu Peja zuăă vini ľa scul'ó un mari dascaľ ři-ľ ra numeű *Vaigant*, si ieľ na scultoű ľa căntareű, ama ca na 'ntriba cum si zitiű řista laľ priű noűtră limbă, nu Ńtiűam să-ľ spunűm. La fuzireű din cătun, *Vaigant* ľa zis-ăű ľa niűű moű ca „io z' va trimet un dascaľ, sá va ľa 'nveűă fićoril' priű noűtră limbă“. Pristű coű-va meű vini ăń L'umniťă un dascaľ din Bitul'ă ři-ľ ra numeű *Mihail Nica*. (8) Ieľ ľa 'nviťa fićoril' priű limbă Tati, ca uűo ca priű limbă 'nveűă ăń L'umniťă, mi dusi si miń cola. Prima-ń dedű řista dascaľ un „abecedar de Atanasescu“ si 'n doű trei zolű mi 'nviťai sá cűnt ăń „abecedar“ si řeľű ři li căntam li 'nűilizem ři zic. Nu rau măńcoűi ca gărűeűűű. (9) Lantűű cătuni, ca uűoră ca arű si toű dascaľ' ři ľa pot ăńviťariű fićoril' ca priű noűtră limbă, řirură si ialű dascaľ' din Bitul'ă, di la *Mărgarit*. *Mărgarit* trimeűi ăń toű cătuniűű din Megľin dascaľ', ama di tunűeű vlădiűil' gărűeűű caťară s' li pizmeűcă cătuniűű noűtriű din Megľin.

VII

C o l i d a

(1) Vrină săptămonă ăńtru colida fićoril' zăcaťă sá si facă azor. Ieľ' ăű tal'ă, cari di cari, căűi un căpug, ăű ľa mai minuťil'

fiĉor la dară țatŃnil' cătj ună colidă direp colida. Colida și dară din ună suruviță: ău dară cu tesla, la ună mardzinj ăl' lasă un cap scuțol; — ăncă dĳ cu șerta, măj mațcațil' fiĉor și dună sfaca ăn lor mală și pristj un dŃu satj dica să 'ntunerică și dună toț ăn mezlucu dĳ cătun ăn ȃrur și prind un foc. (2) Dĳ prima focu-i mic, ma napcunta și fațj mult mari dintru ca toț fiĉoril' și răsfac prin cătun și fură dĳ pri la casi lemni. Toțj lemniĳ furatj lĳ dară cŃpă pri foc și toță noțte ardĳ focu, ară fiĉoril' stau ăn piĉŃri din zur dĳ foc. La focu dĳ la colida pot să și ardă ăn' dĳ ună sută ună sută și ținzoț dĳ tară dĳ lemni. (3) Dica la prind focu fiĉoril', ies la foc și omiń bitŃrń și și 'nresc la foc toță noțte. Direp dimnețta, pri la dară șteua, toț fiĉoril' și dună cup și toț din glas pruțŃpă dĳ trei or: „coolida babo!“ și la ăcață cătunu din mardzinj la colidisirŃ. Fiĉoril' țj colidises și zic colidar. (4) Colidaril' ca și duc la portă ili ăn triușă la sfaca casă, pruțŃpă toț din glas: „coolida babo!“ și tunț iasi săibia și la da culaț ili gărnișor iert, ia căstońă iartĳ. Ca la sfărșŃs cătunu dĳ colidisirŃ, și țŃrnă toț colidaril' cu sicul'ălĳ plinĳ dĳ culaț la foc, istum la pruverŃe și la sparg focu cu ăpuzilĳ. (5) Źaru și tăcunil' țj rămŃn dĳ la focu dĳ colida și leu casă, ca să la ăcață focu dĳ casă, ca șă-i binĳ. Dimnețta ăcață să colidisescă minuțil' fiĉor priună cu fĉțilĳ ăn' dĳ șasi șaptĳ ăń. Iel' țŃpă „coolida!“ ca mațcațil', tucu ca antră ăn casă la om ăl' fac și „pul“: ăucăes cu colidilĳ și zic „piu! piu! piu! cfac! cfac! cfac!“ ănaș la dau culaț.

VIII

Ț i v i r u ț ș t i l u m ț

(1) Dimnețta cŃn iasi omu la agru, acu la nuiă popa 'n drum, toță zuă nibun să-l' țj ducă. — La urăcu, acu-l' țj frŃndzi lărița ia zugu, ia palisnicu, tot cabatu la tureșțj pri omu ili pri mulare țj la nuiŃ dĳ prima cŃn ișŃ dĳ casă.

L'epuru acu țj prital'ă, ună nibunil'ă să-l' țj facă.

(2) Șarpi, acu țj prital'ă, bun să-ț ia lucru țj la ai cațat.

Cucoțil' acu cŃntă la scăpitare șŃrlĳ ili lantă Ńră cŃn nu la-i vațŃtu, și spardzi vrŃmeș și aber nibun vini.

Fiĉoru, acu la priscalică curcubeiŃu, și fațj fĉtă, și fĉta și fațj fiĉor.

(3) CŃn ări luna, turcŃŃcu ări; ără cŃn ări șŃrlĳ, criștinătaț ări.

Acu țj spurcă cucu, dĳ sta pri uscată veică, să mor; acu la

spurt, di sta pri verđi veică, tot anu bun să ți ducă lucru și să ieș sănătos ca Țopa.

(4) Pupca, acu ți spurcă, să-ț miruseșcă diu.

Carj si pișă Țan apu Țal' mȚri mumă-sa.

Acu urlă Țoijnli, vrină nibunil'ă Țan casă să si facă.

(5) Acu trec doi corb cărcăindurle pristj vrină casă, om să mȚră din Țe casă.

Acu la priscalitj un mic fiȚor, nu creștj. Ca să creșcă trebujaștj s' la dispricaliȚ.

Acu ari gāl'ina vrin pal' ȚacăȚol di Ța și la trazi dupu Ța, Țospitj să vină.

(6) CȚn tună, Sfiti-Ilia lagă cu cal'il' și cu tăliga dupu lamnă. Ună Ța-u Țundzi Țu trisneștj.

Lamnă la mănancă biriketj, di Țe Sfiti-Ilia lagă să-u trisneșcă.

CȚn tună, nu-i binj să mănantj Țoijnj, Ța trisneștj 'n tinj.

IX

D u d u l e Ț u

(1) CȚn Ți sușă mari Țan grȚni vaȚȚ, pri Pril', ȚeȚilj dară „DuduleȚ“. Ia cum la dară. DuminȚca Țancă di noȚȚe, doȚu trei ȚeȚi Țu fură tucala, Țucanu di la biserică și ună sistră și si duc di li scund Țan valj Țan apu. Ca iasj biserică, si dună toȚi ȚeȚilj căȚi cu ună uȚlă Țan moȚn Țan valj și la dară DuduleȚu. (2) Ună siracă ȚeȚă Țu Țanșară din zur Țan zur cu frundzi di buȚel', ȚiȚi ȚacăȚă pri la casj cu uȚlilj plinj di apu și Țontă:

Letaj, letaj, pipiruga, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ,

Da zarosi, sitna rosa, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ.

Da si raȚia Țitu i prosu, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ,

Da-si ranat sirumasi, vaj duduleȚ, vaj duduleȚ.

(3) La toȚi casilj la Țontă Țista Țontic și tures apu, toȚi ȚeȚilj pri streȚă; Țră săiȚiȚca iasj cu un Țur și cu ună uȚlă plină di apu și la punj Țuru pri opcu, pri capu lu DuduleȚ, și-l' tureștj apu prin Țur Țan cap; Țră DuduleȚu si ȚanvărȚeștj di trei or, Țal' sārută mȚona la săiȚiȚca; Țră săiȚiȚca Țal' da ună pară la DuduleȚ, Țră la lantilj ȚeȚi la da fārină, uȚuă și lantj lucrj Ți dună. (4) ȚeȚilj di la DuduleȚ l'ă scaldă toȚ Țomiil' Ți l'ă află prin drum și jel' nu si 'nvirină, Ța Ța-i binj. Cupilașil' și jel' si scund pri la căȚi vrină casă di li udă ȚeȚilj; ama și acu la pun Țan moȚn la dară Ța din valj scos. Ca la sfārșȚs cătunu di treȚire, toȚi ȚeȚilj, cu DuduleȚu nāinti, si duc Țan valj, la răstrucules di trei or Țan apu, ȚiȚi la

sparg. (5) Ca la sparg Dudulețu, cață fetiți să și scaldă ună lanti, cari la cari pot; și ca să și facă ca din valj scoși, ca să și izgulească bun bun, aș fizi sfaça casă ca să și priminească. La Duduleț, fetiți frong căți patru țint uoli și căți mai mulți ca con și udă cu cupilașil', țiste cată s' la li frongă uolili. (6) Parli țî li dună Dudulețu, al' râmôn la ea; ară fărina și uolili țî li dună, și dună mai mațcatili feti an un loc vrină zuă și li mănaucă; an niști cătuni și uolili cu fărina râmôn la Dudulețu. Acu nu merdzi ploia diça s' la dară Dudulețu, dară ară pana să merğă.

X

Și u foc

10

(1) Oilj și capriji, con au dalac ili vrină lantă nipuțeri, tunțe picuraril' li trec prin „șiu foc“. Ia cum la zacață șiu foc: ancă di nopte, doi ili patru picurar fraț ili lanț omiñ fraț si scōlă și si duc an un loc iundj ari vr'un drumac mai uigun di trețire oili, și leu dou lemni di smărceă și cață s' li frecă un di lant și nu pristau pana nu și prind. (2) Pana să și cață șiu foc, nu-i bini să scoț niți un zbor din rost, și la cață șiu foc. Ca și zacață șiu foc, pun și lanti lemni și dară dou focur și printru doli focur trec toți vitili. Un om râmōni lângă foc s' la vegl'a, ară lanțil' și duc di li pridună oili și li duc cola lângă foc. (3) Doi picurar stau, unu la direpta și lantu la leva di drumac și țon căți un tăcunj an mōn. Con trec oili ună căți ună printru iel', li căpnes cu tăcunili la țipă și la codă. Ca dusfârșos cu oili, trec și picuraril' cari li gunes oili și l'a căpnes și iel' ca să l'a vegl'a Domnu di nișunil'. Napcunta sfaça picurar le căți un tăcunj di foc și la duți casă ili la culiba di la țorlă.

(4) Io ram di șapti opt an con vizui prima oră șiu foc. Nu țon minti pri țî mes ra, ama știu ca oili ve minuț nel'. Ună dimneșă pri la dare șorli tucu vini la noi Hrista lu Muraru și-l' spunj la tati ca focu aș azor și trubuiaști s' li duțim și noi oili. Io și cu lanț fiçor na zadedim și noi dupu oi să žutom și noi la gunire nel'il' dupu oi. (5) Cătilin cătilin žunsim an Pasiț. Cola ve mulți bil'uti di oi și capri și mulț omiñ, ca toț țireu s' li trecă prin șiu foc. Ca dutricură toți oili și capriji, tricum și noi prin șiu foc și la fuzire casă lom căți un tăcunj di șiu foc. (6) Di con ișoră vampirgiil' nu pără si fați șiu foc. Vampirgiil' sa niști omiñ cari la ved vampiru și-u tălços nișunil'a din vitj. Ia cum la tălçaști vampirgia dalacu, vampiru ili nișunil'a din vitj. Li scot toți vitili an ună pul'ană mari. (7) Al' ampl'a an tufec cu ună sută

și un di șacimî minuți ca gârnuțu di mel', le ăn un sicul' mel' cu gârnișor și li dinzură toți vitilji cu mel', ca să nu potă ișorî vâmpiru din cutaru di mel'; ați la le tufecu vâmpirgia și antră prin viti s' la află ăn țî parti ăi scuns. (8) Zălagă-ti ănco, zălagă-ti dincola, spar-ti dincō, spar-ti dincola, paună la dună ăn vrin loc strimt ili pri vrină vită. Ună ca la lezi din viti, ăl' turești cu tufecu și acu la tălcaști, iasi niști sōndzi ănc'igat ăncă caid, cu pară din ieț, și mult puti; (9) ără acu nu poti s' la tălcașcă și spari ni bunil'a și fuzi din viti. Dupu țî la tălcaști vâmpiru, nu mor viki lantî viti, șaldî țeli țî șă ăpniti di ni bunil'ă mor, amă și multî scapă. Cōn li ăngărdești cu mel' vitilji vâmpirgia, tunțe toț ominiil' cari șă cola trubuești să tacă, și cari iundî și află cola râmōni ca nu-i bini să și mičcă. (10) Cu mel' ocl'i vizui cum ău tălco ni bunil'a vâmpirgia din noștri oi. Io nu virues ăn băbeșt ădetur, dintru țe mult cătai să ved țî fați vâmpirgia, amă nu putui să-l' aflum mardziņa cum feși. Di ăduri lucrū ca di iundî murcu i-zuună căti ținț șasi viti, di ca la tălco, nu muri niți ună vită viki.

XI

A z ă r d i s i r i l u c l ' a g u

(1) Cl'agu și scoți măi mult di la iez; cōn no-ari di la ied, și fați și di la lanț minuț, ma ăi măi mōli. Dupu țî și scoți, și ampl'ă cu ună mōnă di sari și la zăcăcaști di par lăngă foc ili ăn lant loc. (2) Diça și uscă bun, poț să-l rup și să-l puń ăn un misur, ăn cari și puni apu și și lasă să și 'nmōl'ă, dupu cari și stricōră ca să no-aiă gaz. Napcum și ampl'ă ăn șișur. Din șiș, cōn ăi ihtiză di cl'ag, tureș ăn lingură și puń ăn lapti.

XII

Ž o c d i f i e r o r

(1) Cōn țer să și žocă fičoril' vrin žoc, ca să vedă cari să zăcață pișin, li pun bușilji ăn urdinj, ună dupu lantilji și unu din jel' zăcață să da cu bușu di la direpta mōnă pri bușilji lu fičoril' și să zică:

(2) Unli	bunli	3) Șasili	casili
Doili	boili	Șaptli	laptli
Treili	Peńli	Optli	coptli
Patruli	catruli	Noqli	uqli
Țințli	upințli	Zețili	birbețili.

(4) Și pri lu cruș buș să cadă „birbețili“, țela s' la zăcață prima žocu.

XIII

L a n t ȝ o e

(1) Pulicaru zeist zis-au vrină oră: „Ai să ruçom!“.

Lantu di pan di ieŭ antribat-au: „Cu ȝi?“

Mizlucanu zis-au: „Cu ȝi dat-au Domnu“.

(2) Ninjilaru zisi: „Ai să-u furom la popa vrăca di nari“.

Micu la ziȝi: „S' va spun“.

Tunȝe la cațară și la țal'ară capu, dintru țe ieŭ ai mai mic di lantilȝ zeistȝ, ară mizlucanu, dintru ca zisi cu ȝi dat-au Domnu, di țe Domnu la creșcu mai mari di lantilȝ zeistȝ.

(3) Fiçoril' cãri țer să creșcă mațcaț, să zicã cum zisi mizlucanu zeist, çon țer di la mumã-sa pȝini: „sã mânanc cu ȝi dat-au Domnu“.

XIV

G ă ț ă B a b a

(1) Găță baba,

Țorsȝ baba

Dȝu fusi,

Lȝ pusi

Pri puliță.

Vinirã oilȝ,

Lȝ mãncarã,

Lȝ pișarã,

Lȝ cațarã.

(2) Nȝ-arȝ Mușã

Ni çameșã

Ni fustan

Ni mărçzã

Ni çarȝp

Ni țiva țiva țiva.

(3) Țista zoc la çontã la minuȝil' fiçor. La cațã fiçoru di dȝuli moŭ, aȝi la miçcã și naȝintȝ și naȝoi și çon žundzi la sfãrșȝre, tunȝe la rãzmiçcã fiçoru muŭt an çurȝn.

XV

V ă ț i G a b u

(1) Vãti gabu gabu

Țȝli vaȝli vinirã.

Pusta cusã nu u-arȝ

Cutru iun' s' na duȝim

S' u ubidim?

(2) — Cutru rȝpa 'nȝapatã.

— Iundi-i rȝpa 'nȝapatã?

— La fusu di mȝrã

— Iundi-i fusu di mȝrã?

— La lȝ valç.

(3) — Iundi-i valç?

— Au (= au) biȝu bou.

— Iundi-i bou?

— La mãncȝ lupu.

— Iundi-i lupu?

(4) — La lãlçȝ luvaçu.

— Iundi-i luvaçu?

— Z' dusȝ 'n pãzãrișȝi

— Ți să facã 'n pãzãrișȝi?

— Sã cumpãrã la çãȝȝna roș çouli.

XVIII

M i n ĉ u á

- (1) An¹ am dojspráti di fraț, tucu si țápes, nu si pot žundzirj. Ugude ți-i? (*Čarcu di mǫrā*).
- 5 An am ună babă, urdă cacă. Ugude ți-i? (*Mǫra*).
- An am dǫučpatru di cal' al'b și un roși 'n mezluc tucu l'e cluțajăști (*Dinfil' cu limba*).
- (2) Lizilliă-i, dulți-i, an mısur nu si punj. (*Sonu*).
- 10 An am ună scafă, žumitatj di ța-i vin, žumitatj-i rak'iă. (*Ou*).
- Un frați și ună soră, tucu si putires, nu pot să si žungă. (*Luna și șortj*).
- (3) An am ună babă cu un piducl'u 'n fruntj. (*Struminarej*).
- An am un dǫd, noțte iasj, zuța si scundj. (*Lostu*).
- An am un dǫd, pri iundj trețj, drum dară. (*Pălǫcu*).
- 15 (4) An am ună babă, bob șemină. (*Capra*).
- Sifci fuzi, bĉlci lagă. (*Acu cu k'adinu*).
- An am ună babă, tucu și ĉucurești pri foc. (*Pirustia*).
- (5) An am un dǫd cu ună mănușă 'n gorb. (*Țostu*).
- Ĭa-u, Ĭa-u, și nu-i. (*Iscra*).
- Scandăla, mandăla, din pimint pañ' di Domnu. (*Funu*).
- (6) An am un boș, tot antră 'n pl'amniță, ancă cǫda nu-l' antră. (*Pera*).
- An am dǫu suror, tucu si putires, nu pot să si žungă. (*Vărtești*).
- An am un dǫd cu 'n maț pristj jeł. (*Rudañu*).
- (7) An am patru fraț, toț an ună șașă. (*Lusnacu*).
- An am ună cutiă plină di roș mirgañ. (*Călinca*).
- An am ună biserică pri un direc sta. (*Burĉiți*).

XIX

T u e m i r e

- (1) Ca să žungă un fiĉor di tuemirĉ (ca să si facă cupilaș), mumă-sa cață să tureșcă lafur pri la mumă-sa lu feța, dupu cari țeri s' la tuemĉscă fiĉoru, ili pri la lantj mul'er, zăntunij lu feța. Acu vĉdj ca mumă-sa lu feța va și ea ca să si ancuscră, tunte fiĉoru (cupilașu) trimĉti un stroinic casă la feța. (2) Strojniclǫcu la fac maț mult mul'erli. Strojnicu, ca să antră an casă la feță, feța si scundj, acu șliă ca vini să-u strujască. Strojnicu

¹ Din lipsă de semn pentru *q* inițial, cuvântul *qñ* e redat regulat prin *An*.

ziți: „Țireț ospit? (Va și scutură găl'în'li?“. Stăponu ziți: „Cari fuzi di ospit?“. Și șcdi stroinicu ăn buğac și acu cață să romă cu mașa prin ănușș, tunțe și 'nțilezi ca-u țeri feta. (3) Muma ili tată-su lu feta, ili vrin lant soj lu feta ăl' ziți: „Mară mult ău burveș ugniște, cum ț-ai lucru?“ Ieș ziți: „Sam vinit di bun“. Lantu ziți: „Domnu bun să facă! Spuniți i-i?“ Tunțe stroinicu spuni ca-i vinit să la-u țeră feta dupu filcan cupilaș. (4) „Elbet! ca na dat-ău Domnu fetă, toț pot să na-u țeră, și un giupe poți să na-u țeră; tucu s' na zaprintribom ună printru lant, di napcunta să-ț spunim“. (5) Țești lafur li zic con știu ca și ie' și feta la va cupilașu, ără acu știu ca feta nu la va și la ie' nu vulusești tunțe ăl' zic: „Domnu z' va la facă cu vce, tucu ubidiț-va-lă căsmetu ăn lantă parti, dintru ca noastră fetă na-i mică, nu na-i žunsă ăncă di tucmirē“. (6) Ca fuzi stroinicu, muma ău ăntrebă feta dali la va țela cupilaș. Feta, acu da cașoc ca bun ăi, ăl' trimeti ăber să vină cu nișanu (cu bilegu). (7) Tunțe stroinicu vini cu ună k'itcă cu coți-va pari pri ea și cu ună furlină și vrină sărvetă roși, ără feta ăl' trimeti la cupilaș ună k'itcă cu coți-va pari și ună zălgă, pudveski (beți), și acu-i vută feta, și ărop. Paņa să sfărșască stroinicu strunicuțocu nu-i binj să mănancă poini la fetă. (8) Nașnti, con și tucmçu, popa la cānta žumitatj di curuni și tunțe ăș skimbau și ninelji. Din zușă di skimbarē nișanu și slăgăes lor (zāntunij) și la sfacă bună zușă, ca Pașt, Cărcun, Sămgordz, Lazar, Zapustire, cupilașu trimeti puclon ună turtă cu mănătur și cu furlin și șămii din ți ăn ți mai bunj. La Lazar și duc și conlj. (9) Feta și ea trimeti darur la cupilaș și la mul'are, ili feta cari și duți cu puclonu. Niști feți trimet și la socru, soțră și la lanțil' din casa lu cupilașu. Dupu ținț șasi meș di la bileg fac „marē tocmă“. La marē tocmă și fați žumitați di nuntă. (10) Cupilașu păzărisceti un gaidagiă ăncă cu vaçot și țista priună cu omiil' lu cupilașu și duc stirindurle la fetă cu puclonj, cu răzint și cu girđanu di furlin și cu șămii, și, dupu ți țină la casa lu feta, la dărueti și-ș fug pristj noțj. (11) Tot maștrafu lu marē tocmă la fați cupilașu. Darurli lu cupilașu li puni feta pri puclon, ără la lanțil' la li puni pri dreptu numjri, și la-u sărută la toț moņa dirçptă, ără la mul'er și pri ubraz. Toț dăruițil' ăl' dau la fetă căți ună pari cari cot va. Toți darurli ți li da feta și pun, și 'nșară pri ună fuă și moșnișta vin lumē să be rak'ia și să li vedă, ără țeli ți li trimeti cupilașu li 'nșară ăn lu feta casă. (12) Țel'a ți vin să cistescă zic, dupu ți li ved darurli, la soci; „Ciștită-va!“ Socril' zic: „Spulaiti, să it gi, z' va și țornă și la voștri fiçor“. Ciștire și fați ună săptămonă, napcunta li mută darurli di pri fuă.

XX

C o n s i d u ț e l a o s t i

(1) Nainti nu ra ca cmo. Tunțe trimitem și la oști căți un om din cătun. Ca vine ȝberu di oști, niți un nu vre să si ducă. Toț țirçu pari să da, sałdi să nu si ducă la oști. Niști or si turçu sort ȝmiñil' din cătun, cari să si ducă, ȝră niști or dunau pari di la toț și li dădeu la un fucăra și ieł li laša ȝ fičor parli și si duțe la oști. (2) Niști din țel'a ți si turnau, duțeu și lanti pari di la oști; ȝră niști murçu. Cȝn k'inise din cătun, si l'erta cu toț și-l' dăde cătunu și un doj cal'. Și din nostru cătun un doj moș si veu dus la oști ȝn Vidin, Silistra, Sevastopol și'n lanti locur. Tunțe-u videu tuna, cȝn buča toț și ȝatrimurau.

XXI

B a ș i b u z u c u

(1) Moșil' na spun ca di multı or ȝntrat-au ȝn nostru cătun bașibuzucu. Ună ȝră ca vinit-au ȝn cătun, l'a dunat-au toț dina-ințił' ȝmiñ și mult l'a bătut-au ȝn mezlucu di cătun, ca să la dal pari. Ca la lară pari, napcunta la li izdunară și casili. Ați ca li dunară casili, li dunară toț cal'il' din cătun di li ȝncȝrcară lucrili și la sfaca cal l'a lară săibia dupu ieł. (2) Ca si dus-au di li dis-ȝarcat-au lucrili, l'a bătură bun bun săibiil' și l'a trimesira țara cal' napoi. Ună lantă ȝră ca vinit-au ȝn cătun li pus-au să ȝocă mul'erli și si rădeu cu jali. Lantă ȝră, ca ȝmpl'at-au un ȝazan di unt și la pus-au ȝn loc di scand lângă ȝazan, dedu Cugușu și un Turc șazut-au pri ieł ca pri scand, di-u ȝnvărte alva din ȝazan. (3) Ca si nȝmȝncară, napcunta la 'ncalicau ȝmiñil' ți l'a flajau și si rădeu cu ieł'. La fuzire, dunau lucrı di prin casi. Lumę din cătun, ca uza ca vini bașibuzucu, fuzçu națară di cătun, prin ȝarñișȝră și prin muntı. (4) Toțifurli durmeu, ȝră barbațil' vigl'au cu tufețili. Ună ȝră și ună casă arșiră, ȝ lu un popă. Niști or di ca si nȝmȝncau ȝn ună casă, la fugă al' țirçu la săibia și „diș-parasi“ (pari pri diñt).

XXII

F r e n d z i l'

(1) Paņa nu ray viniț Frenzdil' prin noștri locur multı pari ȝazandiseșem, ca na duțem cu cal'il', și di urdina 'ncȝrcam kirijur. Na duțem căți cu ună sută di cal' paņa 'n Vraña. Niș și 'n lanti

casăboj și 'ncarcam ier mult. Cön vineu kirağıil' că zăsunau cal'il' cari cu brăncal'a, cari cu clopuți, cari di cari cu mai mari, di încă di pristj un sa și uzau. (2) Ați că și zăvărveu cal'il' pristj cătun căti un saat și vărveu. Tunțe nu vę boncur că cmo și parli ți li căzandisem li 'ngrupam ăn pimint : încă ari prin pimint ăngrupați di țeli pari. (3) Cön viniră Frenzil', noi nă bucuram, că dădeu multj pari la argațil' ți la sirbeu la drum, amă napcunta picăsim că nu ra la buna, că ună că-ș la dărară pământoru prin Sıvgilia, la și tal'o drumu la kirağıi, că pământoru mai pri ieftin purta lucrj. (4) Vem sirbit și noi la Frenz și la vizum ți omiń sa. Mult sa buń, tucu saldı un lucru nu la-ı bun : ńercurę, vinire și pri postur iel' merg repa, ăș mărșes. Niți ziteu că sa cătuliț, di țe mărșes. Nu puteș s' nă lom din limbă cu iel'. (5) Cön țire di la minj țiva-gode, că videu că nu știu ți țeri, ună și ună, tucu scoți-la mulivu ați tucu dară-la pri vrină pločă ili pri cartj șeju ți la țire. Draț omiń rau Frenzil'. Căcu ra șeju, aliz tari la dăra.

Uzot di la Stoiči Volte din Lundziń, di 65 di ăń.

XXIII

C u m r a n ă i n t j

(1) Năinti, cön nu ra cota 'nvițată lumę, mai bun trițe, că nu știia drăcloți. Domnu la dăde biriket mult. Gărnișoru, gronu, șicara și lantilj siminătur idvai li pripurtau. Boi, oi, capri, porț, toț veu. Dica cațară să iasă țiște 'nvițațil', fuzi Domnu din lumj, că 'nvițațil' cu dracu sirbes, ic nu la cunosc Domnu. Zic că nu-ari Domn. (2) Di țe și Domnu nu da mo biriket cum dăde năinti : ănvițațil' nă sparsjă. Iel' nă dusjă cumiț, ăntarț, tălcitur, ăpțanoi, țertur ună printru lanț și lantj njbunil'. Cum sa nu vină njbunil' cön mărșes iel' și nu la cunosc Domnu? (3) Și năinti Domnu fățe nișan dintru vrin njbun. Ună őră că și feși ună sușă di toți apili siciră și biriket ic nu și feși, și că și feși ună scământia, di oca di fărină ra doi ăttăloț și ară nu putej flari. Si duțe lumę dupu fărină pristj dou-trei zolj diparti și niști fără fărină și turnau, ați ra direp Pașt. (4) Tunțe dunau urziț di li irbeu ăn căldari și la punęu saldı ună monă di fărină di măncau lumę. Bun, ma ară ra mai žunj insanu. Că și nămăncau di urziț, ați işau ăn Pașt și zucau toțā zuua ăn or și nu și umărau cum nă umărșm noi cmo. Tunțe ġiaiu pań' di ună sută, ună sută și douzot di ăń. Iundi ari cmo țor omiń?

XXIV

T r e i f r a ț

(1) Aș (= aș) fost-au vrină ȝră trei fraț luvač: doil' orb, unu nu vidē; aș veu trei tufeți: doul' fronți, unu ȝara țapangă. Z' dusiră la lov și la ișȝră trei l'epur: doil' la fuziră, unu nu putură s' la cață. La turnarç čucniră la ună portă, și ișȝ „Niți-cari“ și la 'ntribȝ: „Cari iț, și la mini ț ubidit?“ (2) Iel' al' zisiră: „Im trei fraț și na vem trei tufeți, doul' fronți și unu fără țapangă. Na dusim la lov și na ișȝră trei l'epur, doil' fuziră, unu nu putum s' la cațom. Cmo vinim ȝa la voi s' la iarbim“. „Niți-cari“ la zisi: „Binȝ ca viniț, ca și io-n am trei ȝli, doul' fronți și una ȝara cur. (3) Tucu n-aȝ frică să nu iț fur, di acu-n leu un ȝrb di va-u dau pristȝ cap z' va la frȝng capu“. Ca uzȝră ȝa, fuziră și z' dusiră 'n pȝzȝriști și li vindură tufețili pri trei mil' di ȝroș și-ș lară trei mil' di oi, și orbu li mume, ȝră țela ț nu vidē li ȝuneș, și z' dusiră cu iali la paștire. Și io-n viniȝ di cola.

XXV

C u m s i f e ș i f i č o r u ț e r b

(1) Au (= au) fost-au vrină ȝră un tată și ună mumă. Iel' aș vut-au trei fičor și trei feți. Ună zuȝă dusȝ tată-su carni și-u pusi mumă-sa si iarbă. Cum si ierbe, cațară fičoril' să vină un căti un și să țeră căti ună mučcată di bihă. Ca lo mumă-sa la unu do, la lantu do și sfȝrșȝ carne din ȝlă. (2) Tunțe mumă-sa aș țal'ȝ țita și-u pusi si iarbă di țină, ca mult al' ra frică di bȝrbatȝ-su să nu-u țertă. Ca vini la țină, cațară să mȝnancă, și bȝrbatu al' zisi la mul'ari-sa, ca dumȝncarȝ: „E! mul'ari, mult duțȝ-i carne di țesta sčrȝ!“; ȝră mul'ari-sa al' zisi: „duțȝ-i ca di om“. (3) Bȝrbatu ȝntribȝ: „cum, ca di om?“ Mul'arē zisi: „ca di om, ca țita ni-u puș să si iarbă, dintru ca carne ți-u duseș fičoril' ȝu mȝncarȝ“. Bȝrbatu zisi: „cȝta-i duțȝ carne di om!“ Și al' zisi scunȝos la mul'ari-sa: „dilmi cȝta-i duțȝ carne di om, aȝ să 'nel'idim un fičor și ună fețȝ să l'a rȝnim bun di să l'a žungl'ȝm. (4) Mul'ari-sa si cȝndisi, și ȝnel'isiră un fičor și ună fețȝ și cațarȝ să l'a rȝneșcȝ cu țȝti turlilȝ di mȝncȝtur. Fičoru cu feța mult rau bucuroș ca țȝrȝau ca iel' mȝi l'a milues tatȝ-su și mumȝ-sa, di țȝ cȝta bun l'a rȝnes. (5) Ună zuȝă si dusȝ mȝi micu fratȝ lȝngȝ iel' ȝn udȝia lor și la zisi: „Dațȝ-n și la mini unēc nȝut di să va spun dintru țȝ tati și mama cȝta va rȝnes“. Fičoru cu feța al' de-

diră și la ieț unec di lor mănăcatur și la spusî: „mama cu tati țer z' va žungl'a, di țe cota bun va cată“. (6) Feta cu fiçoru ca și spărură, ișoră din udaiă ați aș lară k'aptinu, cutę și briçu și lară drumu să fugă. Ca priubidiră mumă-sa cu tată-su ca nu sa cola, și ună și ună lağară dupu iel' s' l'a cață. Fiçoril' lağă, mumă-sa cu tată-su lağa; ca lağară lağară l'a pruk'ară s' l'a žungă. (7) Tunțe iel' la turiră k'aptinu și din ună oră și feșiră dupu iel' niști spiñ di niți pul' nu pute să trecă pri cola. Mumă-sa ca tată-su paña să iasă din spiñ, fiçoril' lară migdan. Ca lağară, lağară tată-su și mumă-sa, ară l'a pruk'ară și tunțe iel' aș turiră cutę și ună și ună și feșiră dupu iel' spili și cremni smăcătoși di țiva nu pute să trecă pri cola. (8) Cu toțā mōnca idvaj tricură tată-su și mumă-sa prin țeli spili, ama fiçoril' la turiră briçu dupu iel' și di ună oră și feși golî cuțoți, și ca vizură șa tată-su și mumă-sa și umărora și și turnară napoi. Feta cu fiçoru trasiră nañti și 'n drum flară ună bařocă di apu și fiçoru, cum ra zařpins di apu, ał' zisi la soră-sa: (9) „Dodu, apu aň ți be, să beu din țesta bařocă.—Nu la doda, ca țista-i pișat di țerb, di s' ti faț și tu țerb“. Fiçoru aňțileși și nu biu. Mai 'ncola flară lantă bařocă și fiçoru zisi: „Dodu, nu pot să trăes, să beu di ua.—Nu la doda, ca și țista-i pișat di țerb, ia mai 'ncola, ia ari ună ceșmă, di cola să bem“. (10) Fiçoru ară cāndisi și trasiră nañti. Mai 'ncola flară lantă bařocă și fiçoru nu putu să trăiască, si plico și biu și ună și ună și feți țerb.

Feta, ca vizu ca frati-su și feși țerb, cațo să plōngă. Ţerbu și ieț cațo să runescă loçrăm și șimidoil' priună aș amnă și žunsiră lāngă ună ceșmă. (11) Lāngă ceșmă ve și ună tăpolă mult naltă. Ţerbu ał' zisi la soră-sa: „Puñ-ti, dodu, tu pri țesta tăpolă, di io s' mi duc să pasc și să-ț duc și la tini măncaři“. Feta și pusi pri tăpolă, aș țerbu fuzi aņcola și i seră vine di-l' duțe măncaři. (12) Ună zuuă și dusi fiçoru lu 'mpiratu s' la dapă calu la țe ceșmă. Calu cațo să da cu piçorli, să nicl'ază și să cată cutru tăpolă, iundi ra feta. Fiçoru lu 'mpiratu și cude cōți nu be țista cal apu. Și ca și pucăto 'n sus vizu pri tăpolă ună fetă „șori 'ncrești“. Fiçoru-l' zisi: „Disfo-ti, fetu, di cola“. (13) Ea ic nu și zaçata cutru ieț. Ca vizu fiçoru lu 'mpiratu ca nu va s' și disfacă, pusi argaț să-u tal'a tăpola di să-u disfacă feta. Ca țal'ară, țal'ară argațil', ca vini aņcă la unec nu putură să-u dutal'a și-u lașară di lanta zuuă să-u dutal'a. Șerta, ca elă țerbu, ca vizu tăpola țal'atā, cațo să plōngă și să lingă la tăpolă și-u feși cōt ra grosă aņcă cōta-u aņgrușo. (14) Ca vini mōjista fiçoru lu 'mpiratu, ca-u vizu tăpola aņcă cōta grosă, cāto mai mult' argaț. Ca țal'ară țal'ară toțā zuua și iel' nu-u putură dutal'ari și řaması

'ncă unec. Sërta, că vini țerbu ară, că la lindzi, lindzi ău feși 'ncă cota. Fiçoru lu 'mpiratu, că vizu că nu poți să-ū disfacă cu țal'are, cațo să și cudească cum să facă să-ū disfacă. (15) Tunțe își ună babă și-l' zisi: „Ăi culai țista lucru. Io să-ū disfac țeța“. Și-ș lo foc, ună cupană și cațdare și si dusi să spelă la țe ceșmă. Baba la prinsî focu sup țapolă și-ău pusi cațdare niicum pri foc și cațo să pună apu pri ăa. Țeța, că-ū vizu cum ău puni cațdare, ăl' zisi: „Nu șa, babu, ău puni cațdare, tucu l'umintra“. (16) Că și pucăto baba 'n sus ău vizu țeța și-l' zisi: „Oh, la baba, di jundi ăn ti seceși Domnu ăa? Disfo-ți să-n spuñ cum si puni, că io nu știu, nu-n ți vedj“. Și țeța și mincuno și si disfeși. Și fiçoru lu 'mpiratu cari ra scuns cola ău grăbni și fuzi cu ăa casă. Sërta, că vini țerbu, nu-ū flo soră-sa și cațo să-ū ubidească și-ū flo că lu 'mpiratu fiçor ău ve lat, și ca-l' ți dusi la porța lu 'mpiratu ău fronsi cu cornîli. (17) Dimnețta, că si sculo, 'mpiratu ău vizu porța frontă. Țeța 'nțileși că frați-su-i. Căto 'mpiratu maistur și pusi lantă portă mai sănătoșă, amă sërta și țesta-ū fronsi țerbu. Mojinista, că vizu 'mpiratu că și țesta portă-i frontă, ău dăro ăncă mai sănătoșă, și-ū unsiră cu cațran, că s' la cață țela ți-ū frondzi porța. Că vini țerbu ară sërta, că feși să da cu cornîli 'n portă și țalipiră di cațran și si cațo și nu putu să fugă. (18) Că si sculară dimnețta ămpiratu cu lui țaiță la flară țerbu cațat di portă. La lară și la țunglară, ără țeța cõt poți scungoș plondzi. La pusiră și si țarsî carne și sërta la țină toț manancă carni di țerb, ără țeța ruņe țocrăm și li duna oșilî di la siniă și li 'ngrupo 'n grădină. (19) Din țelî oși ca-ș işo un mer di 'n toță lumę nu ve țari mer, și ca si 'ncareo di meri i-zuă, că du-ți țeța să rupă, meru și plica 'n zos di li țundze țeța merîli; ără că du-ți fiçoru lu 'mpiratu să rupă, meru și 'rdica 'n sus și nu pute să rupă. Că vizu șa fiçoru lu 'mpiratu și 'nvirino mult și la tăl'o meru și la arsi 'n foc. (20) Țeța di multă moņcă ău dăno toță cănușă și-ū ăngrupo 'n grădină. Din țe cănușă işoră 'n grădină niști trândafil' di 'n toță lumę nu ve țor. Că du-ți țeța să rupă, pute că să rupă trândafil', ără fiçoru lu 'mpiratu că du-ți să rupă la 'mbudau și nu pute să rupă niți-un. Tunțe fiçoru ău ăntribo țeța cum și sibepu di ăa poți să rupă, ără țel nu. (21) Și țeța-l' spusî că trândafil'il sa işot din cănușă lu meru, meru ra işot din oșilî lu țerbu, ără țerbu ra fat lui frați. Di tunțe nu lă pričăpcăiră trândafil'il și și ău ănmiruseu toță avaja di dinzur di casa 'mpirațescă. Și io-n vini di cola.

XXVI

Picuraru și dracu

5 (1) Ună duminică, vini picuraru di la oi și dica și zaprimini unęc, k'inisi și z-dusi și ieł ęa toťă lumę la biserică. ęa ęntro annuntru, ę'ł ęi lo crielu di multă videlă di luminor, și bir-carar lumę prindeu și lantj pri la somť. (2) ęa vizu ęa, leș și ieł ună luminari di pri ęangor, ęot cãrligu lui și slăgăja cu crielu la cari somť să l'i-u prindă. La Cristos? La Buęurodița? ęa cum prindeu toť? ęon si pucată la ună parti, la veđi dracu zugrafisit și ieł pri zid; ama niți-un no-ari să-l' prindă la ieł luminor. (3) Și-ș zisi: „Fikiru! la țista niți-un nu-l' prindj vr'ună luminari“. Și ună și ună, ęu prindj luminare lui și-u ęmproștă ęntro dracu, și, dica s-feși un-dou sutj di cruť și miton, ișo și ieł din biserică, ęon ișă toťă lumę. Feși ęi feși casă și z-dusi arę la oi. (4) Șerta, pristj noptj, ęon durme, vini dracu la ieł și ună ęa la vizu la cunoscu ęa-ı țela di pri zid, la cari l'i-u prinsj luminare, și la ęntribo: „Ți ubideș tu ęa?“ Dracu-l' zisi: „Dintru bunu ęi-n la fãșeș tu astăs, viniș și io să-ť fac la tinj un bun. (5) An țela locu, sup țe ropă, arj un ęazan di pari, tucu ună ęa s-tj scol', să sap di să-ť la scoť, dintru ęa țou cãsmet-ęi. Și ęa să nu la ul'iť locu, șătăjă-tj pri ropă, ęa să-u știť“. Picuraru fikiru, bucuros, bucuros, si ișșătăi pri ropă și, țaman si dușătăi, si diștilo și, ęon să vedă, țiii! tot ęș ra ișșătăit sub ieł. (6) Tunte ęnțileși, fikiru di picurar, ęa țela di pri zid, la cari l'i-u prinsj ieł luminare, nu-ș fost-au somť, tucu-ș fost-au „lup-mãncă-lă“ (= dracu).

Di tunte řamasj lafu: „la drac să fať bun?“.

XXVII

Piștaru, lisița și lupu

7 (1) Ună ęră un piștar kinisi să vindă peșt. An drum flo ună lisița ęa mortă și-u lo și-u prituri ęn pãnagon. Lisița ęaťo să tureșcă din ęoșă peșt și la una parti și la lanta di drum. ęa si pruk'io piștaru di ęatun, sări lisița din pãnagon și-ș l'ę duno toť peștil' și-ș l'ę dusj la gaură și l'ę ęnșarę. (2) Ea fost-au ęaťată fãrtat cu lupu. Lupu ęu vut-au lat ęn oșpit, cmo la vicăi și ęa lupu, ęa să l'i-u vedă casa. ęa vini lupu, ę'ł zisi lisița: „zășto tu unęc, io s' mi duc la apu, tucu să nu ęi pucať ęn sus, ęa ari spiń ęn strop, să nu-ť cadă 'n ocl'i di să urbeș“. (3) ęa ișo lisița, cãtilin, cãtilin, si pucaťo lupu ęn sus și vizu ęa toťă gaura ra nșarată cu peșt. Ună ęa vini lisița, ę'ł zisi lupu: „lisiťu, di jundi

la luviş tu țiște pești? Ea-l zisi: „di la mōră, di sub bucă“. Lupu-l zisi: „nu si pōti și io s' mī duc să luves? „Lisița-l' zisi: „si pōti“. (4) Lupu-l' zisi: „cum si luves?“ Lisița-l' zisi: „să-t lez un k'jup di cōdă, di să antriş sub bucă, di să si ampl'ia k'jupu: tucu stōi, io să antrum ăn mōră, să la mincun muraru să nu jiasă s-ti tălčescă“. (5) Că 'ntro lupu sup bucă, stātu mōra. Muraru al' zisi la lisiță: „lisițu, dali tu ni-u stirpiş apa, di stātu mōra?“ Lisița-l' zisi: „nu, muşaruli, că lupu ăntro sup čarc, peşt luveşti“. Şi muraru că la lō lostu, işo la lup naşară, și tălča la lup, cu plin k'jupu di apu, la frōnsi k'jupu și la prifrōnsi și lupu. Ară lisița și namăncō di rusnița lu muraru, ați si izunsi prin cap și fuzi. (6) Că si feşiră mai ăncola di mōră, si flară cu lupu și-l' zisi lupu: „A! lisițu, ți mī 'ndiriseş! la puseş muraru s' mī tălčescă!“ Ară lisița-l' zisi: „A! lupuli, la tini țiva nu-ț ai, dilmi capu ț-ai sănătos, tucu la mini tot capu ni-ai frōnt, ia mōzucu-n cură“. (7) Fač'iru di lup virui. Lisița cațo să pudrămōnă mai nașoi și-l' zisi lupu: „aidi, lisițu, fō gairēt!“ Lisița-l' zisi: „Aman să mor ăn drum, nu pot să amnum, tucu-ț ni rog, lupuli, s' mī lei unęc čuš“. Şi lupu si cāndisi și-u lō čuš. Lupu ănna sti mindurle, ară lisița cōt pute cānta: „Loş sănătos pōrtă, loş să nătos pōrtă!“ (8) Lupu-l' zisi: „Ți faț, lisițu? — Şa ăn discōnt la cap, că mułt mī dōri“. Şi că si pruk'iară di gaură, scucni lisița di pri lup și ăntra ăn gaură. Tunțe lupu picăsi că țiva nu-l' la lisiță și țal'q un čop să-u scōtă lisița din gaură. (9) Că-u cațo di pičor, cațo să zică: „Di corni trazi batavoce, di corni trazi batavoce!“ Lupu-u laşo di pičor și cațo un corin di gaură, tunțe cațo să țopă lisița cătiroş: „Čiiciiruşu pičiru! čiiciiruşu pičiruşu!“ și lupu si strinsi la trazire, și cō si rupsī corinu, căzu di pri cremnă dižos ăn vali și şa scăpō lisița di fārtatā-su.

XXVIII

N e B o g d a n ș i z m e i l'

(1) Fost-au vrină oră un om mułt linos. Poinj bile al' ra lenj să mănancă. Ieł i-zuă işa și zățe la sōri pri la duk'an. Dukingia cum vut-au vindut nari, ve picat pri k'upeng și si ve dumat mułti muşt pri picăturli di nari. Linosu au ărdico mōna cu toțā stiuire și că la-u dēdi la muşt tălčō cōti-va. (2) Di cola si sculo și si dusi să be apu di la bunaru lu zmeil'. Că biu apu, pisai ună carti și-u lipi di bunar și si feşj că zădurmit.

Ună că si cułco, vini zmeu cu foliļj să le apu, amă că vizu un om cułcat lăngă bunar si pruk'q dibindă și vizu ună carti

lipită di bunar. Aș cântă și vizu că zițe: „Io sam Ne Bogdan tela zuniți, cari la ună mânăiri mil' di sufliti tălcoș“.

(3) Zmeu că vizu că-i cota zuni, cațo să vicăeșcă di prima mai cătilin, napcunta mai zăcătiroș „Ne Bogdan, Ne Bogdan“ și Ne Bogdan și sculo răzvicăit și-l' zisi: „Cari-i țista țin' spardzi sonu?“ și zmeu zisi cu frică: „aman! io sam, viniș să lcu apu, tucu dilmi și tu ieș cota zuni, noi im trei fraț și tu un patru“. Ne Bogdan la lașo să lcu apu și priună kinisiră s' ducă lângă lanțil' fraț. (4) La zmei la ra tirtipu, că țoti lucrili din casă cu urdinj li fățeu. Ună zuuă unu, lanta zuuă lantu. Vini urdinu să lcu apu și Ne Bogdan. Ieș fikiru țolili niți dișort nu la pute purtari, am' plin cum s' la pørtă? Tunțe lo ună sapă și si dusi la bunar și cățo să țomă din zur di bunar. Zmeil' că știlară, știlară, că vizură că zăbăvi, și dusi unu din iel' să vedă țe si feși Ne Bogdan.

(5) Că si dusi, cła iundj țomă din zur di bunar. Tunțe al' zisi zmeu: „Ți faț, frați Ne Bogdan, di nu țe ari să viñ?“ Ne Bogdan al' zisi: „Ți-i țestă moncă i-zuuă să purțom apu di cota di partj? Mai bun s' la lcu bunaru di șa s' la duc an triușă di s' na iă mai lesnic“. Zmeu și zătrimuroș și cățo să si roșă: „aman, frați, las' s' sta șa bunaru, că șa na si flo di deș, di tinj nu țe trimțim la apu, noi să purțom.“ (6) Ne Bogdan și cādisi și zmeu la ampl' țolili di apu, la lo pri gorb și pristi țoli si prituri și Ne Bogdan, că ra umăroț di rāmareț din zur di bunar, ați si dusi rā casă. Lanta zuuă, al' vini urdinu la Ne Bogdan să si ducă la lemni. (7) Ieș țe să facă, că di lenj nu pute niți un lemn să ducă casă, lo un snop di sigini și că si dusi an curiă, zăcațo s' l'ă legă arburil' cu sigimi unu di lant și că zăbăvi muț si dusi ară unu zmeu, că să vedă țe cota zăbăvi? (8) Că z' dusi cola zmeu c-la Ne Bogdan, iundj l'ă lcgă arburil' și la 'ntribo: „Ți faț, frați Ne Bogdan?“ Ară Ne Bogdan al' zisi: „Ți-i țesta moncă i-zuuă lemni să purțom? să-ș leg curia țotă, să-ș lcu să-ș duc lângă casă.“ Zmeu și prudipiroș și zisi: „aț m' rog, frați Ne Bogdan, lasă-ș curia, că na-i flată di deș di noi s' na purțom lemni, tu nu pørtă.“ (9) Ne Bogdan și răzvicăi anvirinos și zisi: „dilmi nu vreț lesnicu, purtaț voi! „Școși zmeu un arburi, la lo pri numiri și si dusi rā casă. Zmeil', că vizură că nu-aș vrin air din Ne Bogdan, cațară să-l' ubideșcă culaiu s' la tălceșcă.

(10) Zmeil' și nțileșiră printru iel' că s' la ampertă la dormireș an lantă udaia și-l' zisiră și la ieș: „dintru că im cālăbăloc an un loc, tu să treț să dorm an țe udaia.“ Ne Bogdan șerta tricu an udaia țe l'-u dediră, amă picăsi că nu-i bun lucru și l'ă uzo zmeil' că si lățeu s' la piară țe șeră. (11) Ne Bogdan lo un bucăm la zăvii bun și la pusi an locu iundj țireș să dormă iel,

ară ieț și scunși ă n lantă parti. Pristj noptj zmeil', ă s-ș iarsiră un ăzan di apu, ați cătulin, cătulin, ă ntrară ă n udaja lu Neț Bogdan și-ș urniră apa pupărită pristj bučăm și-l' zisiră: „A! Neț Bogdan, crepă, scapom di tini“, și zmeil' fuziră ă n udaja lor. (12) Neț Bogdan, ă și nădurmi dimnețta, ă nă mănicat, și scolă și lă și dusj lăngă zmei și lă zisi: „bună dimneță, frațil' mel'!“ Zmeil' ă l' zisiră: „bună dimneță, Neț Bogdan, cum tricuş tu țesta șeră?“

Neț Bogdan lă zisi: „Cum să trec, ă n dădiț ună udajă di puriț plină. Țesta șeră nu putui să ădorm di ieț!“ Zmeil' și răspucătară ună lanț și-ș zisiră: „Apa pupărita ă puriț ă l' țj fațj.“

Ă vini lanta șeră, Neț Bogdan și dusj ară ă n udaja lui și lă nămisti ară bučămu pri pat, ă ră ieț și scunși ă n lantă parti. Pristj nopti, viniră zmeil' toț cu sicurlj ă n moș, ă s' lă spargă. (14) Ă ă ntrară ă n udajă, ă ă ătară să da cu sicurlj pristj locu jundi slăgăjau să-l' iă capu lă Neț Bogdan, și ă ătară să-l' zică: „A! Neț Bogdan, la-s țj facă și sicurlj cmo ă puriț?“ Și sculară și și dusj ară zmeil' ă n locu lor. (15) Mojinista, ă nă mănicat, lă și dusj ară Neț Bogdan și lă zisi: „Bună dimneță, frațil' mel'! — Bună dimneță, Neț Bogdan. Cum tricuş tu țesta șeră? — Cum să trec, frațil' mel'? Țesta șeră un urot vis vizui. Ă ă n niști ă șorp mi lă-zeu pristj gușă și pristj cap.“

(16) Zmeil' ară și răscătară ună lanț și și ă ă ădiră ă nu pot să scapă di ieț. An țe vrămji, și uză ă doi ă mpirat și bat. Zmeil', cu țela sibep, kinsiră priună cu Neț Bogdan, și ă să și ducă să-l' žută lă ă mpiratu, amă umutu lă ra, s' lă lasă Neț Bogdan ă n askeru ă mpirătesc și ieț să și țornă. (17) Toț ă nălicară pri cal' și li strinsiră cal'il', să žungă mai curon. Neț Bogdan, di frică idvai și țănę pri cal și țăpa; „Cad, Cad, Cad.“ Zmeil' și ă ă ădiră și zisiră ună lanț: „lă țista nu lă-i frică di țiste ă mpirat, dilmi ă ă mpiratu Cad lă ubidęști. (18) Ă di Cad mai žuni lant ă mpirat nu-ari, tucu ai s' nă turnom năpoi, lant culaj să-l' ubidim.“ Și toț priună și turnară năpoi. Fikiru di Neț Bogdan, nu ă ă mpiratu Cad lă ubidę, tucu-l' ra frică s' nu cadă di pri cal, di țăpa: „cad“. Neț Bogdan ă țo să rățescă di zmei și ubidę sibep să fugă di lăngă ieț. (19) Tunț ieț lă zisi lă zmei: „păna cmo șăzum ă n voștră casă, cmo ai s' nă duțim ă n ospit și lă me casă.“

Lă zmei lă ra frică să și ducă ă n lui casă, și-l' zisiră „Țj să fațim cmo lă ta casă? Lantă ă ră să vinim ă n ospit. Cmo să țu dom partę ta țj țj cadj di duțj să-ț lă vez fičoril'“. Ă zmeil' țe cătau, să scapă di ieț. (20) Al' ă mpl'ară un folj di pari, și-l' zi-

siră. „Ieț-lî țești pari di-ț dutî!“ Ieț și răzvîcăi și zisi: „cum? mi licăști, io s' lă port pri gorb fôlîlî?“

Unu zmeu si cāndisi, lă lă fôlîlî di pari pri spoț, că să lă ducă pānă casă lă Ne Bogdan. (21) Lă dutîre casă, lă cum-păro Ne Bogdan lă toț șasil' lui fiçor cătî ună soică. Că și pruk'ară di cātun, Ne Bogdan, al' zisi lă zmeu, tu amnă mai cātulin, io s' mi duc mai naintî să fac unec azărloc, că s' ti pruştet. Ne Bogdan, că z' dusi casă, lă lî dedî soițli lă fiçor și lă zisi: (22) „Că să vină cmo un om, șa toț s'li dişcl'idiț soițli și să fațîț că lă tă'areț cu soițli și să zițîț: „Tati, carni di zmeu țirem.“ Că vini zmeu an casă, ună că antrô, lă zădinzurară fiçoril' toț cu soițli dişcl'isi și cațară să țopă toț din glas: „Tati, carni di zmeu țirem“. (23) Zmeu, că uzô șați, tucu lă dedî di pimint fôlîlî și ocl'i prin portă. Șa scăpară zmeil' di Ne Bogdan, ară Ne Bogdan cu lui criel scăpo di zmei și-ș cațandisi un fôlî di pari și-ș gii giată și io-n vini di cola și lă nimj țiva nu-n dedî, șa mi țăpiră.

XXIX

Ursôna și fiçoru ¹

(1) Un tată aș vut-au un fiçor. Țista zisi ună oră: „Tati, țer un daș“. Tată-su zisi: „să-ț lcu, il'ulî“. Kinisit-au să si ducă an păzăriști și fiçoru zisi: „și io să vin, tati“. Tată-su lă lat-au cu ieț.

(2) Că pustāni an drum, tată-su lă lașo pri un arburi. Cola vini ună ursôna și zisi: „disfo-ti, că io-ț sām țetă“. Și fiçoru si disfcsi, și lă lă ursôna fiçoru, si dusi casă cu ieț și zisi lă urs: „veș, io țî lov bun duș?“ Du-ti tu, să lî vicăieș lantîlî divutiñ, că io țer să dar ruçoc“. Ursu si dusi.

(3) Ursôna, cōn țire să lă žungl'a fiçoru, al' zisi: „punî-ț-lă capu pri prag“. Fiçoru lă pusi opcu, ama ursôna zisi „nu-i bun pus“. Zisi fiçoru: „nu știu s-lă pun, punî-lă tu prima, să ved“.

(4) Lă pusi ursôna, și fiçoru au lă băltia și lî-u dedî pristi cap și au žungl'o. Au drubi ursôna, au pusi an oală să iarbă și ieț si pusi an ațolî.

¹ Povestea aceasta și cea următoare au fost scrise de Weigand, în 1890, după dictarea lui Stavru Hristu, pe atunci în vîrstă de 13 ani (v. *Vlacho-Meglen*, Leipzig, 1892, 71-77). Am avut prilejul, în 1912, să controlez cu aceeași persoană exactitatea transcrierii dialectologului dela Lipsca. Greșelile sînt numeroase. Amintesc numai cîteva mai de samă: *lișu*, *lof*, *ioi*, *prak*, *potu*, *potură*, *găllîini*, *să*, *vikies*, *vet*, etc., în loc de *leu*, *lov*, *io*, *prag*, *putu*, *putură*, *gălinîi*, *s*, *vicăieș*, *ved*, etc.

(5) Ca viniră lantlji vitl, ca ŝtitară, ŝtitară ursōna z' vină, zisiră: „ai, să cațom să ruçom; ja si dusi să la turească sōndzilj lu fiçoru pri valj“. Cațară să mănancă și zisiră: „bre! țî duțji carni!“ Și fiçoru din ațolj zisi: „ca dj ursōnă“.

(6) Tunțe vitlji cațară să țopă și cațară să pună partali sa la žungă fiçoru, ma nu putu ursu. Napcum si pusl lisița și lupu, amă și iel' nu putură. Napcum vini mața și sări an ațolj și țire să la cață fiçoru, amă țista sări prin bağă și ișo națară, și lată-su vine din păzariști și la lō fiçoru și z' dusiră casă cu daș, și io-n vini dj cola.

XXX

Pricazma lu lisița

(1) Aș ve ună lisița un gângaraș și-l' zisi la un pin: „na-n-lă, țonj gângarașu, io s' mî duc să fur gălin, să-z dau și la tinj“. La zaçaço dj pin gângarașu și z' dusi să fură gălin și lî mănço.

(2) Ca vini lăngă pin, pinu ra criscut natl, și nu pute să la țe gângarașu. Zisi lisița: „dō-n-lă gângarașu, pinulj! — Nu st-lă dau.— S' mî duc să-l' zic la băltiă, să vină s-tj tal'a“. Pinu zisi „du-tj!“

(3) „Ai, băltiu, s-lă tajl' pinu!“ Băltia zisi: „Nu vin. — S' mî duc la foc, să-l' zic să vină să ț-u ardă drăzaua“. Băltia zisi: „Du-tj!“ Lisița zisi: „Ai, foculj, să l'i-ț arz drăzaua la băltiă“. Focu zisi: „nu vin“.

(4) Lisița zisi: „s' mi duc să vicăies vale, să țj stingă“. Focu zisi: „du-tj“. Lisița zisi: „ai, valj, s-lă stindz focu“. Vale zisi: „nu vin“. Lisița zisi: „s' mi duc s-lă vicăies bou s-tj be“. Vale zisi: „du-tj“.

(5) Lisița zisi: „ai, boulj, să-u bej vale“. Bou zisi „nu vin“. Lisița zisi: „s' mî duc să-l' zic la lup, s-tj mănancă“. Bou zisi: „du-tj“. Lisița zisi: „ai, lupulj, s-lă mănant bou“. Lupu zisi: „nu vin“.

(6) Lisița zisi: „s' mi duc să-l' zic la luvač, z' vină să țj tăl-čescă“. Lupu zisi: „du-tj“. Lisița zisi: „ai, luvačulj, s-lă tălčoš lupu“. Luvaču zisi: „nu vin“. Lisița zisi: „s' mi duc s-lă vicăies șoricu, să-ț lî rođă urecl'ilj“. Luvaču zisi: „du-tj“.

(7) Lisița zisi: „ai, șoriculj, să-l' mănant urecl'ilj la luvač“. Șoricu zisi: „nu vin“. Lisița zisi: „s' mi duc să vicăies mața, s-tj mănancă“. Șoricu zisi: „du-tj“. Lisița zisi: „ai, mațo, s-lă mănant șoricu“. Mața zisi: „iundj-i?“

(8) Mața dupu șoric, șoricu dupu luvač, 'luvaču dupu lup, lupu dupu bou, bou dupu valj, vale dupu foc, focu dupu drăzaua, băltia dupu pin, și la tal'o pinu, și lisița aș la lō gângarașu și si dusi casă.

Și io-n vini dj cola.